

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av portar i Skönberga och Bjälbo kyrkor i Östergötland

Linderson, Hans

2015

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Linderson, H. (2015). *Dendrokronologisk analys av portar i Skönberga och Bjälbo kyrkor i Östergötland*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2015:15). Lund University.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

25 februari 2015

**Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2015:15
Hans Linderson**

**DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV PORTAR I SKÖNBERGA OCH
BJÄLBO KYRKOR I ÖSTERGÖTLAND**

Uppdragsgivare: Linköpings stift, Ågatan 65, box 1367, 581 13 Linköping.

Område: Östergötland **Prov nr:** 17381-17382 **Antal prover:** 1+1

Dendrokronologiskt objekt: Två romanska kyrkportar (*in situ*)

Information: Beräknat fällningsår är baserat på fältanteckningar och laboratorienoteringar som antal år i splint och närvaro av vankant. Splintstatistiken som tillämpats på tallen är 80 ± 20 .

Resultat:

Dendro nr:	Prov	Trädslag	Antal ÅR; 2 mätningar på vardera radie	Splint (Sp) Bark (B) Vank. (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalvåret)	Trädets Egenålder uppskattatn ± 20
17381	1	Tall	252	Sp 40, ej W	1157	1177-1217	340
17382	2	Tall	213	Sp 19, ej W	1159	1200-1240	320

Beskrivning av den dendrokronologiska analysen och diskussion av proveniensen

Porten i Skönberga kyrka (ca 1 km sydost Söderköping), prov 17381

Porten består av två plank. Plankan som låset sitter på, dess ytterhalva (en radie) är analyserad. Virket uppvisar splint men saknar vankant här tillämpas en splintstatistik som är lämpad för just denna typ av virke, 80 ± 20 år.

Tallen är avverkad någon gång under åren 1177-1217.

Proveniensen är tämligen lokal (ett medvetet otydligt begrepp, bedömningsvis en radie på 5 max 10 mil), det stora dendrokronologiska materialet från Söderköping korrelera bäst, detta material är till stora delar helt lokal. Men det är en stor skillnad på virket i Söderköping som ofta är frodvuxet (snabbvuxet) och oftast avverkat före träden blivit 100 år. Detta träd är cirka 340 år och väl avmognat.

Porten i Bjälbo kyrka (c 10 km öst Motala), prov 17382

Porten består av tre plank. Plankan som gångjärnen sitter på, dess ytterhalva (en radie) är analyserad. Virket uppvisar splint men saknar vankant här tillämpas en splintstatistik som är lämpad för just denna typ av virke, 80 ± 20 år.

Tallen är avverkad någon gång under åren 1200-1240.

Proveniensen är tämligen lokal (jmf ovan) eller mer nordlig. Mosjö och Kista kyrkor i Närke ger höga dendrokronologiska korrelationer.

De båda träden (proven) har med stor sannolikhet vitt skilda växtorter.

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

I kolumnen längst till höger har trädets totala egenålder uppskattats.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet.

Rapporter och andra skrifter angående de dendrokronologiska resultaten tas tacksamt emot.

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare

Lunds Universitet

Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund

E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se Tel: 046-2227891